

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Aslan som en bild av treenigheten

Går det att använda lejonet Aslan i
Narnia som en bild av treenigheten?

Aslan as a picture of trinity
Is it possible to use the lion Aslan from
Narnia as a picture of trinity?

Terhi Wallman

Termin: Ht 2012
Kurs: RKT 145, teologi, 15 hp
Nivå: Kandidatuppsats
Handledare: Marie Fahlén

Abstract

"Children's book is the best style means if you have something to say" is a quote by CS Lewis that I focused on in this essay. As a future priest, I am aware of the problems that explain some of the Christian church pillars. In this essay I treat the Trinity in relation to teaching children in a future profession. Research in child and adolescent spirituality is on rampage, books with religious messages and ambitions to teach children about Christian ethics and morals have been around since Sunday school introduction in Sweden. What are the tools that can be used to explain even for scholars and theologians difficult concepts? Is it possible to meet kids on their own ground? I see an opportunity for this through the literature, and the characters they already know outside the ecclesiastical sphere,

In this bachelor thesis I have used perhaps one of the major works of children's literature during the 1900s, *The chronicles of Narnia*. My approach is to see if I could use the lion Aslan as a metaphor for the properties of the Trinity. In addition to my primary literature; *The Magician's Nephew, the Lion, the Witch and the Wardrobe*, and *the Bible 2000*, I look at research done about myth and religion as tools in literature through modern history. It is always questions as to what is correct literature and not purely scientific. My choice is made based on that the results could be used in both teaching about Christianity in school, but especially in the church during children hours.

Keywords: Spirituality, Children, Aslan, Trinity, Sunday school, Christianity

Innehållsförteckning

<u>Inledning.....</u>	<u>3</u>
<u>1.1 Syfte/Problemställningar.....</u>	<u>3</u>
<u>1.2 Frågeställning.....</u>	<u>3</u>
<u>1.3 Metod och material.....</u>	<u>3</u>
<u>1.4 Teori.....</u>	<u>3</u>
<u>1.5 Avgränsningar.....</u>	<u>3</u>
<u>1.6 Forskningsöversikt.....</u>	<u>3</u>
<u>1.7 Disposition.....</u>	<u>4</u>
<u>Skaparen, Frälsaren och Anden.....</u>	<u>5</u>
<u>2.1 Den kristna barnlitteraturens historia.....</u>	<u>5</u>
<u>2.2 Aslan som skapare av Narnia i Min morbror trollkarlen.....</u>	<u>5</u>
<u>2.3 Gud som skapare av världen enligt 1 Mos 1-2.....</u>	<u>5</u>
<u>2.4 Aslan som frälsare i Min morbror trollkarlen och Häxan och lejonet.....</u>	<u>6</u>
<u>2.5 Jesus som Frälsaren enligt Bibel 2000.....</u>	<u>6</u>
<u>2.6 Aslan som den heliga Ande i Min morbror trollkarlen och Häxan och lejonet.....</u>	<u>7</u>
<u>2.7 Den heliga Anden enligt Bibel 2000.....</u>	<u>7</u>
<u>Slutdiskussion och slutsatser.....</u>	<u>8</u>
<u>3.1 Har Narnia en funktion som kristen litteratur?.....</u>	<u>8</u>
<u>3.2 Vilka likheter och olikheter finns det mellan Aslan och treenigheten?.....</u>	<u>8</u>
<u>3.3 Ytterligare likheter och skillnader mellan C.S Lewis verk och Bibel 2000.....</u>	<u>9</u>
<u>Sammanfattning.....</u>	<u>10</u>

Inledning

Människor söker sig till berättelser om det övernaturliga och gäckas av fantasygenren. Teman och budskap finns invävt mer eller mindre synligt genom beskrivningar av de kamper mellan ont och gott som oftast genren innehåller. I den här uppsatsen har jag valt att behandla de två första böckerna i historien om landet Narnia skrivna av C.S Lewis, *Min morbror trollkarlen* och *Häxan och Lejonet*. Jag vill undersöka om huvudgestalten, lejonet Aslan skulle kunna användas som en förklaringsmodell för den kristna kyrkans treenighet, Fadern, Sonen och den helige Anden.

Min relation till Narnia har förändrats allteftersom jag har blivit äldre, från att som barn sett de tecknade serierna som visades på tv baserat på *Häxan och Lejonet* till att som mamma läsa berättelserna för mina egna barn. Nu är jag teologistuderande och blivande präst vilket gör att jag betraktar Aslan som en potentiell metafor för treenigheten. Det är en fantastastisk saga. Från att ha fångats av denna magiska fantasivärld till att nu se hur det finns tydliga religiösa anspråk ställs jag inför en fråga. Är det i sin ordning att som barnboksförfattare kapsla in religiösa budskap i sina litterära verk? Det sistnämnda kommer jag inte att ta ställning till i denna uppsats. Jag kommer att arbeta utifrån hypotesen att Aslan kan ses som en bild av treenigheten.

Clive Staples Lewis levde mellan 1898-1963 och redan som barn visade han tecken på fantasi, skrivarlust och teologiska tankar. Han blev författare, docent i engelska språket vid Magdalen College och professor i litteraturhistoria i Cambridge. Tillsammans med sin äldre bror skapade han fantasivärldar som följde dem genom hela livet. C.S Lewis beskriver själv hur de ritade och talade med varandra om var sin fantasivärld redan under tidiga barndomsår. Den djurvärld läsare än idag möter i Narniacykeln, är en beskrivning av hans egna fantasivärld som han kallar Djurlandet. Den tre år äldre brodern beskriver C.S Lewis som sin allierade. Under deras skolgång separerades bröderna genom placering på skilda skolor för att senare i livet mer eller mindre bo tillsammans. I sin självbiografi beskriver han sin bror som en av två välsignelser i livet, där den andra var de båda brödernas barnsköterska Lizzie som kom från en annan social värld. Genom henne lärde han sig vad som passade sig i County Downs allmoge i vilken hon växt upp och levde i, och vad som passade i C.S Lewis egna högreståndsmiljön. Lewis beskriver henne som alltigenom god.¹

¹ Lewis, *Av glädje överfallen*, 2002, kap1.

Den kristna tro som han växte upp med, hans föräldrar var protestanter,² kom att vändas till ett ateistiskt förhållningssätt då hans mor dog i cancer, men senare under sin studietid återvände han till en fast tro på Gud. Bakgrunden till detta var att han lärts upp att trons bön alltid besvarades och trots ett idogt bedjande överlevde inte modern. Då han senare i livet återvände och bekände sin tro till Gud var det också genom bön. Denna process går att se genom den stora mängd kristen apologetiska verk som getts ut av honom under hans levnadsår. Vidare skrev han även litteraturhistoriska och litteraturkritiska verk.

Under åtta år var han gift med den amerikanska poeten Joy Gresham och deras liv tillsammans är dramatiserat i filmen *Shadowlands* från 1993. Denna film ger en bild av för författaren viktiga händelser och hans filosofiska inställning till livet i sin helhet. Bland annat får tittaren möta den grupp av litteraturvetarvänner som C.S Lewis mötte med jämna mellanrum för diskussioner. En grupp där bland andra J.R Tolkien, författaren till *Sagan om Ringen* triologin, fanns med. Det var för denna grupp som Lewis först presenterade sin idé att skriva *Häxan och Lejonet* Narniaböckerna, barnboken som skulle ha djur som huvudrollsinnehavare. Idén refuserades av Tolkien med orden att han borde begripa bättre än att skriva en bok där det finns en jultomte, onda drottningar och barn.³ C.S Lewis själv menade att ”barnbok är det bästa stilmedlet om man har något att säga”.⁴

Min morbror trollkarlen är historien om hur två barn, Digory och Polly, genom Digorys morbrors experiment hamnar i det som kommer att bli landet Narnia. Genom de äventyr som barnen ger sig iväg på möter det gott som ont och till slut får de uppleva hur landet Narnia skapas av ett lejon.

Häxan och Lejonet tar vid efter *Min morbror trollkarlen* rent kronologiskt. I boken möter vi Lucy och hennes tre syskon som genom en garderob tar sig till Narnia. Här råder evig vinter genom den elaka Isdrottningen/Häxan som övertagit herraväldet efter att Aslan lämnat sin skapelse. De fyra barnen hamnar i ett äventyr och uppfyller en gammal profetia om Aslans återkomst för att återvinna makten över Narnia och återskapa en värld av gott.

2 Coren, *C.S Lewis Mannen som skapade Narnia*, 1994, s10.

3 Coren, *C.S Lewis Mannen som skapade Narnia*, 1994, s80.

4 Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011, s.190.

1.1 Syfte/Problemställningar

Jag skall i min uppsats studera om lejonet Aslan i böckerna *Min morbror trollkarlen* och *Häxan och Lejonet* av författaren C.S Lewis, kan användas som en bild av treenigheten.

Detta skall jag göra genom att studera skapelseberättelserna i Bibelns 1 Mosebok samt Lukasevangeliet, och dess beskrivning av Fadern, Sonen och den helige Ande.

Genom tidigare läsning av Lewis böcker anar jag en likhet som skulle kunna vara användbar i mitt framtida yrke som präst. De didaktiska verktyg som kyrkans anställda har för att beskriva treenigheten, tror jag kan berikas av ytterligare en bild som ligger nära barn och ungdomars liv idag.

1.2 Frågeställning

Frågeställningen, för att uppfylla syftet, är följande:

- *Går det att använda Aslan som en bild av treenigheten?*

Till huvudfrågan ovan vill jag också lägga tre följdfrågor:

- *Vilka likheter finns det mellan Aslan och treenigheten?*
- *Vilka skillnader finns mellan Aslan och treenigheten?*
- *Om Aslan skall användas för att beskriva treenigheten, hur behöver bilden kompletteras för att treenigheten blir korrekt beskriven?*

1.3 Metod och material

Den metod jag valt är den deskriptiva, en beskrivande metod, utifrån den till min uppsats valda litteraturen.⁵ Detta för att se om min hypotes fungerar.

Uppsatsen inleds med en kort beskrivning av författaren C.S Lewis utifrån två biografier, *Av glädje överfallen*⁶ samt *C.S Lewis - Mannen som skapade Narnia*.⁷

Mitt huvudsakliga material är Lewis böcker *Min morbror trollkarlen*⁸ och *Häxan och Lejonet*⁹ samt Bibel 2000¹⁰ för att studera beskrivningen av Aslan som skapare, livgivande

5 Patel och Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*, 2003.

6 Lewis, *Av glädje överfallen*, 2002.

7 Coren, *C.S Lewis - Mannen som skapade Narnia*, 2010.

8 Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011.

9 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005.

10 *Bibel 2000*, 2001.

ande och den uppstående räddaren. I de valda delarna av Bibeln, 1 Mosebok kap 1-2 samt Lukasevangeliet, studerar jag beskrivningen av Skapare, Sonen och den heliga Ande, det vill säga treenigheten.¹¹ Andra för uppsatsens ämne relevanta hänvisningar till Bibeln kommer också att finnas med. Dessa beskrivningar och analyser ställer jag sedan upp i respektive underkapitel till kapitlet *Skaparen, Frälsaren och Anden* för att i kapitlet *Slutdiskussioner och slutsatser* med underkapitel där jag slutsatser kring huruvida Aslan går att använda som en förklaringsmodell, bild, av treenigheten med hjälp av sekundärlitteraturen.

Till stöd för analysen kommer jag att använda mig av litteratur av Ying Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*¹² samt *Fantasins underland*.¹³ Toijer-Nilsson var en av Sveriges ledande barnboksforskare med en fil.dr i litteraturvetenskap. Hon var inriktad inom genrererna saga, fantasy och barnböcker. Toijer-Nilssons bok *Fantasins underland* har jag valt eftersom hon framhåller att fantasin är viktig för läsarens möjlighet att förstå sådant som annars är svårt att greppa. Det ligger i linje med det som C.S Lewis formulerar då han menar att myten gör att vi kan se verkligheten klarare, den river bort vardagens slöja och att allt blir mer sig själv genom myten som verktyg. Toijer-Nilsson menar att man för att kunna konstruera trovärdiga och engagerade ”andra världar” måste man utnyttja den enda verkliga ”andra värld” vi känner till, nämligen andens värld.¹⁴ Detta är något som Toijer-Nilsson nyttjar i sin forskning presenterad i *Fantasins underland*. Rent vetenskapligt använder hon mytforskaren och religionshistorikern Mircea Eliades forskning kring skapelsemyterna som bas. Hon kopplar denna forskning till den religionspsykologiskt intresserade författaren Joseph Cambell. Cambell, är inte forskare. Cambells iakttagelser tangerar folksagoforskaren Vladimir Propp, kring hur skapelsemyterna söker svaret och förklaringarna till världsalltet samt hur det i myterna återkommer en offerhjalte. Cambell har upptäckt ett gemensamt schema för kallelsen, sökandet, den äventyrliga färden och återvändandet. Att Toijer-Nilsson har med detta i *Fantasins underland* motiverar att jag också tittar närmare på Cambells teori. Trots att Toijer-Nilssons forskning är mer än 20 år gammal anser jag att den är relevant särskilt i kombination med den mer moderna forskningen kring barn och spiritualitet. Den lägger en grund för den nutida relationen mellan barn och vuxna, neurovetenskaplig forskning kring hjärnans förmåga att utvecklas samt litteraturens inverkan på den

11 Chadwick, *Den tidiga kyrkans historia*, 2005. s.231

12 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*, 1976.

13 Toijer-Nilsson, *Fantasins underland*, 1981.

14 Toijer-Nilsson, *Fantasins underland*, 1981, s.78.

individuella förståelsen av samtiden. Vi lever i ett pluralistiskt samhälle och därför bör också utbudet av litteratur kring den kristna tron vara mångskiftande. Barnen är inte betjänta av censur och åsiktsförtryck. Allsidighet i påverkan är det enda som kan ge dem möjlighet att så småningom själva ta ställning till vad de tror och inte tror på.¹⁵ Vuxna och barn möts i olika lärande situationer inom såväl som utanför kyrkans institution, och vilket material som används för att förklara vedertagna kristna trossatser behöver utvecklas.

För att undersöka hur Aslan skulle kunna användas som en bild av treenigheten, tar jag stöd i den religionspedagogiska artikeln *What Spirituality Means to Young Adults* av David Tacy, en artikel som återfinns i boken *Religion and Youth*.¹⁶ Dr David Tacy är professor på La Trobe University i Melbourne, Australien. Som en tvärvetenskaplig forskare inom det tvärvetenskapliga fältet mellan religionsvetenskap och teologi, psykologi, sociologi, filosofi och utbildningsteori. Ett framväxande akademiskt område som kallas andlighets studier. Genom artikeln vill jag ta del av och använda mig av Tacys forskning kring hur barn idag, som läst böcker i pop-kulturens spår nås av religiösa budskap. Centralt i artikeln är temat om kampen mellan gott och ont, hopp trots svåra omständigheter. Det blir på detta sätt, menar Tacy, en ny religiös rörelse utanför den institutionaliserade religionsutövningen.

Jag kommer också att beröra artikeln *Om det sakligas betydelse för lärandet* av Bodil Jönsson ur boken *Lärandets grunder – teori och perspektiv*.¹⁷ Hon är professor emerita vid Lunds Universitet och hennes forskningsbakgrund ligger inom neutronfysik och rehabiliteringsteknik. Även om hon är en uttalad religionskritiker lyfter hon i artikeln fram neurovetenskapliga rön om spegelneuronens upptäckt och dess funktion vid inläring, vilka jag menar är relevanta för denna uppsats. Inom den neurovetenskapliga forskningen används begreppet *den plastiska hjärnan* och det livslånga lärandet vilket gynnas av synapstrimming. Inom detta fält upptäcktes spegelneuronen, en grupp av speciella nervceller genom vilka vi får hjälp att förstå andras agerande och intentioner. Kort innebär denna upptäckt att det finns en koppling till lärande genom att iaktta i interaktion med det egna långtidsminnet. Spegelneuronen speglar det iakttagna, inte bara som ett skeende i sig, utan som om du själv är en aktör. Detta menar jag har en stor relevans eftersom jag berör litterära verk, vilka läses av barn och vuxna. Att läsa ett litterärt verk är ett sätt att iaktta en annan

¹⁵ Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern barnlitteratur*, 1976, s.29.

¹⁶ Collins-Mayo och Dandelion *Religion and Youth*, 2010.

¹⁷ Jensen (red.) *Lärandets grunder – teorier och perspektiv*, 2011.

dimension av verkligheten, även i läsandet och lyssnandet till texter har spegelneuronens funktion en viktig roll menar jag.

1.4 Teori

Min forskning av C.S Lewis text är baserat på ett hermeneutisk perspektiv, det är ett tolkningssystem, som innebär att forskarrollen är öppen och subjektiv i sitt sätt att tolka bland annat språkliga utsagor och texter. Detta innebär att jag är fullt medveten om att det i denna uppsats finns egna tolkningar av behandlade texter. I den hermeneutiska tolkningsakten finns ingen bestämd start eller slutpunkt, pendlingen mellan helhet och del, subjekt och objekt, forskarens förståelse, perspektivförskjutningar vilka alla är del i att helheten lever och utvecklas. Denna tolkningsakt kallas den *hermeneutiska spiralen*. Inom ramen för denna menar jag att egna tolkningar i relation till i uppsatsen behandlade texter, leder till ny helhet och ny startpunkt för vidare forskning.

Lewis själv menade att mytens värde ligger i att den gör att vi kan se klarare, att den river bort vardagens slöja och att allt blir mer sig själv. Gott och ont, vår fruktan, ängslan och glädje sänks ner i myten vilket gör att vi kan se den klarare. Jag skall använda Bodil Jönssons teori om *spegelneuronen* samt den *hermeneutiska spiralen* (se förklaring i kap 1.3) för att utforska Narniaböckerna, *Min morbror trollkarlen* och *Häxan och Lejonet* i jämförelse med *Bibel 2000*.

1.5 Avgränsningar

Jag har valt att begränsa mig till hur Aslan gestaltas i Narniaseriens första bok *Min morfar trollkarlen*, där Aslan skapar landet Narnia, och den andra Narniaboken *Häxan och Lejonet*, där Aslan leder ett krig, offerar sig och återuppstår. Den första boken jämför jag med de två första skapelseberättelserna i 1 Moseboken,¹⁸ och den andra med Lukasevangeliets bild av Jesu liv, död och uppståndelse. Ytterligare referenser till Bibelns böcker kommer att finnas, utifrån relevans för uppsatsen. Min uppsats är på kandidatnivå varför jag har valt att genom min avgränsning inte analysera hela Narnia-serien. Under ”forskningsöversikt” finns det presenterat ytterligare forskningsmaterial som jag av samma anledning valt att inte behandla.

1.6 Forskningsöversikt

Som det framgått i min tidigare presentation av material har baserar jag min uppsats på Ying

18 Eriksson och Viberg, *Gud och det utvalda folket*, 2009. s.80.

Toijer Nilssons två böcker *Fantasins underland*¹⁹ och *Tro och otro i modern barnlitteratur*.²⁰ Hon har i sin tur baserat dessa på svensk och utländsk forskning kring barns religiösa liv. Hennes forskning baseras på tre verk, nämligen *Studier i barns religiösa liv* (1953) av Göte Klingberg, *Barn och religion* (1970) av Hjalmar Sundén samt en av rapporterna från det s.k. UMRe-projektet (Undervisning, metodik och Religionskunskap) *Mognad och undervisning i religionskunskap* (1973) av Gordon Westling-Sten Pettersson och Ingemar Fägerlind

Jag också valt litteraturen *Religion and Youth*²¹ och den artikel som forskaren David Tacy skrivit kring barn och spiritualitet, hans forskning har ett liknande perspektiv på barn och religion som Toijer-Nilsson. Tacy tillhör forskarna inom en ny tvärvetenskaplig forskning som är på frammarsch.

Ytterligare forskning kring Lewis verk i relation till teologin, går att finna i Otto Dandenells paper ”Speech, reason, faith and knowledge in C.S Lewis’ Chronicles of Narnia”.²² Dandenell har genom sin forskning kommit fram till att det finns uppenbara referenser till Bibeln i Lewis Narniacykel. Bland annat har han kommit fram till slutsatser som att C.S Lewis har en alldeles för svart-vit uppdelning mellan gott och ont.

Don W. King har i sitt paper ”The Wardrobe as an Christian Metaphor” beskrivit hur Narnia-böckerna kan användas för att beskriva kristna budskap.²³ Han tar upp olika symboler som är viktiga i både Bibeln och de olika Narniaböckerna. Att jag valt att inte ta med dessa, Dandenells och Kings papers i min uppsats beror på den begränsning uppsatsen ger, nämligen att detta är en uppsats på grundnivå.

Vad gäller ytterligare forskning kring Aslan har jag valt bort forskning kring jämförelse mellan Narnia böckerna och annan barnlitteratur med motsvarande möjligheter för barn att se religiösa budskap. Exempelvis Joe R- Christopher, *C. S. Lewis* från 1987, i vilken Lewis Narnia-cykel med jämförs med J.R.R Tolkiens trilogi Sagan om ringen.

19 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern barnlitteratur*, 1976.

20 Toijer-Nilsson, *Fantasins underland*, 1981.

21 Collins-Mayo och Dandelion *Religion and Youth*, 2010.

22 Dandenell, *Speech, reason, faith and knowledge in C.S Lewis’ Chronicles of Narnia*, <http://cslewis.drzeus.net/papers/narnia.html> (2012-12-10).

23 King, *The Wardrobe as Christian Metaphor*, http://cslewis.drzeus.net/papers/wardrobe_metaphor.html (2012-12-10).

1.7 Disposition

Jag har valt att inleda min uppsats med en kort genomgång av den kristna barnlitteraturens och söndagsskolans historia kopplat till Ying Toijer-Nilssons *Tro och otro i modern barnlitteratur* samt *Fantasins underland*. Detta kopplar jag sedan vidare till forskning som gjorts kring barns spiritualitet och viss neurovetenskaplig forskning kring hur fantasin spelar stor roll i hur barn och unga relaterar till existentiella frågeställningar. Därefter redogör jag systematiskt för Aslan som Skapare, Frälsare och Ande i relation till Bibelns bild av desamma. Jag visar på vilka likheter som finns mellan Aslan och Bibelns bild av treenigheten. I min slutdiskussion går jag sedan igenom om berättelsen om Narnia har en funktion som en metafor för treenigheten och som kristen litteratur. Jag lyfter också fram ytterligare likheter och skillnader mellan Lewis verk och Bibel 2000. Dessa är inte del av själva avhandlingen, men kan ligga till grund för vidare forskning inom ämnet.

Skaparen, Frälsaren och Anden

Jag vill inleda det här kapitlet med ett citat av Jung som jag fann i Ying Toijer-Nilssons bok *Fantasins underland*:

myterna har en djupare betydelse och en förmåga att starta associationskedjor direkt i vårt undermedvetna. Den moderna människan har omedvetet bevarat den symbolskapande förmåga, som en gång tog sig i uttryck i den primitiva människans föreställningar och riter. Vi har alla ett kollektivt undermedvetet minne, som bevarat ett arkaiskt tänkande och alltså arbetar med symboliska urbilder, såsom arketyper, från människosläktets hela utvecklingshistoria. Genom det undermedvetna, i drömmen t.ex., har vi kontakt med mänsklighetens gemensamma minnesbilder. Myt och saga, som också är uttryck för dessa urgamla föreställningar, konkretiserar minnesbilderna, drar fram dem i ljuset igen, uttrycker våra omedvetna önskningar, vår fruktan, våra böjelser. Myterna får oss att minnas hela människosläktets upplevelser.²⁴

Trots att jag är medveten om att C.G Jungs teorier är ifrågasatt inom samtida forskning tycker jag att detta citat är relevant för uppsatsen. Genom mer adekvat forskning genomförd kring barn och ungas spiritualitet finner jag att just detta citat har en relevans för min uppsats. Den australiensiske professorn David Tacy, som forskat inom psykoanalys, psykologi, religion och spiritualitet, har genom gedigen forskning kring ungas spiritualitet, undersökt vad spiritualitet betyder för barn och unga. Tacy har forskat och presenterat flera vetenskapliga rapporter kring Jung och hans teorier. Tacy har bland annat kommit fram till att varje generation är i behov av hopp och ideala bilder för att finna mening i sina liv och att dessa bilder mycket väl kan räknas som helt desillusionerande av efterkommande generationer. Barn och unga söker sig själva, i skapandet av den egna identiteten, i den kontext där de befinner sig för tillfället och genom sitt sökande finner de sin egna andlighet/spiritualitet. Han överger också sina tidigare teorier om att denna andlighet på något vis isolerar barnet från sin omgivning utan menar tvärtom att genuin andlighet söker gemenskapen och en egen plats i tillvaron.²⁵

Bodil Jönsson, svensk fysiker, författare och tidigare professor för rehabiliteringsteknik vid Lunds universitet, lyfter fram spegelneuronen och dess upptäckt inom neurovetenskapen

24 Toijer-Nilsson, *Fantasins underland*, 1981, s.20.

25 Tacy, "What Spirituality Means to Young Adults", Sylvia Collins-Mayo och Pink Dandelion *Religion and Youth*, 2010.

som en viktig del av lärandet. Spegelneuronen som inte bara fångar upp vad en annan individ gör utan spelar upp/speglar, själva skeendet i dig som om du själv var den som agerade. Jönsson menar vidare att en människa blir till genom sin mentala växelverkan med sin omgivning, en växelverkan mellan det inre och omvärlden som ger möjlighet att orientera sig i livet.²⁶ Jönsson är uttalat religionskritisk, men jag vill påvisa att hennes teorier om spegelneuronen har en viktig funktion för min analys. Se vidare under kapitel 3.1.

Både Tacys och Jönssons forskning förstärker det Toijer-Nilsson menar är vikten av att litteraturen med sina diktade och mytiska världar stimulerar och väcker den skapande fantasin till liv hos läsaren. Att fantisera är något den mänskliga organismen behöver genom hela livet för att överleva, och att detta är en av människans överlevnadsmekanismer. Genom författares diktande och skapande av mytiska världar når läsaren under verklighetens yta och får hjälp att se klarare på den egna tillvaron.²⁷

Lewis kliver rakt in i läsarens fantasikraft, han har i *Min morbror trollkarlen* och *Häxan och Lejonet* skapat en myt som likt Bibelns berättelser förklarar hur en värld skapats. Lewis låter läsaren få kliva in i ett drama kring gott och ont, från skapelse till undergång till återskapande. Genom dessa verk ger Lewis sina läsare en annorlunda bild av de kristna symboler som barn och unga mött genom exempelvis söndagsskolan. Att det också blir en kompletterande bild till skolundervisning inom naturvetenskapens teorier om hur världen skapats tror jag är en viktig bit för hur barn och unga förstår sin omgivning. Toijer-Nilsson menar att Lewis variant på skapelsemyt gett ämnet en ny friskhet.²⁸

2.1 Den kristna barnlitteraturens historia

Uttalat kristen barnlitteratur har kritiserats genom historien ända sedan söndagsskolans införande i England 1799. Barnlitteraturen som innan söndagsskolan hade i uppgift att fostra barnen etiskt och moraliskt kom att genom söndagsskoleinförandet förmligen explodera vad gäller kristen litteratur. I USA var det American Sunday-School Union som publicerade mest barnlitteratur under 1800-talet. En landsomfattande söndagsskoleverksamheten i Sverige, enligt engelskt mönster, startades av boktryckaren Per Palmqvist 1851. Flera översättningar av engelsk litteratur, men också inhemsk nådde Sverige. Lina Sandell översatte en av dessa

26 Jönsson, "Om det sakligas betydelse för lärandet", Mikael Jensen (red.) *Lärandets grunder – teorier och perspektiv*, 2011.

27 Toijer-Nilsson, *Fantasins underland*, 1981, s.13.

28 Toijer-Nilsson, *Fantasins underland*, 1981, s.30.

”Jessicas first prayer” av Hesba Stretton. Den handlar om hur den trasiga dottern till en prostituerad kvinna, utan kunskaper om Gud eller präster, smög sig till kyrkan. Väl mottagen av prästen blev hon en god kristen och kom att bli bättre än klockaren Daniel som försökt att hindra henne från tillträde till kyrkan. Kontentan i detta traktat, såväl som i flera andra, var att barnet i fråga var bättre än de vuxna. Det var den vuxna personen i texterna som behövde sinnesändring.

Kritiken i Sverige har bestått i att kriterierna på religion och det sedlighetsbildandet varit överbetonat och att den engelska och amerikanska barnlitteraturen inte passar in i de svenska förhållandena. I Pedagogisk Tidskrift från 1870 tar Julius Humble, lektor vid Högre lärarinneseminariet, upp detta till diskussion. Han menade att de yttre kriterierna, som den engelska och amerikanska litteraturen betonar på religion var överdriven. Trots dessa angrepp fortsatte den engelska och amerikanska litteraturen att dominera långt in på 1900-talet.²⁹

Toijer-Nilsson vill lyfta fram Lewis Narnia-böcker som en av de tre främsta barnböcker vilka skildrar Jesus uppenbarad, förklädd så till den grad att många läsare har svårt att känna igen honom.³⁰ Detta är en av de orsaker till att jag vill använda mig av hennes forskning kring tro och otro som finns i barnlitteratur. Jag hävdar att den kristna kyrkan behöver närma sig den sekulära världen med andra verktyg än den traditionella kristna barnlitteraturen för att förklara hur det kristna budskapet kan ta sig nya uttryck. Bibeln är inte en barnbok, kanske inte ens den förenklade *Barnens Bibel*. Förvisso används ett förenklat språk, tydliga illustrationer och basen ligger i samma berättelser som i Bibeln, men Barnens bibel saknar beskrivningar som går att applicera på barns vardag. Dessutom är det kristna språkbruket en tröskel för att nå till ett stort antal barn utanför den traditionella kontexten. Att bruka exempelvis barnböcker utanför den traditionella kristna kontexten skulle en ökad förståelse för vad Bibeln har att berätta kunna nås.

Vidare lyfter Toijer-Nilsson fram författarna Ann-Medeleine Gleotts bok *Människan och livsåskådningarna* och Eyvind Skeies bok *Den fremmende broren* när det kommer till gestaltningen av Jesus. Toijer-Nilsson tycker att Lewis Narnia-böcker beskriver en uppenbarad Jesus så förklädd att många inte känner igen honom. Till skillnad från Lewis gode vän Tolkien har de ändå en mer markerad kristen grundton då striden mellan ont och

29 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*, 1976. Kap 1-2.

30 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*, 1976, s.83.

gott är huvudtema hos de båda. ”I Sverige har dessa klassiska engelska barnböcker knappast bedömts som kristen litteratur.”³¹ Något som Toijer-Nilsson tar fasta vid, hon menar att hela Narnia-serien går att läsa vid sidan om Bibelns berättelse från skapelse till yttersta domen. Detta är anledningen att jag valt ut de första två Narniaböckerna för att göra jämförelsen med skapelseögonblicket samt Lukasevangeliet. Genom att se på Aslan som Kristus lyckas Lewis med något av det svåraste med det kristna budskapet menar Toijer ”att förklara det ställföreträdande lidandet med en sådan kraft och klarhet att det appellerar till både vuxna och barn.”³² Den vita häxan är det ondas representant som förför och får Edmund att förräda de sina och hon kräver sin rätt. Istället för Edmund offrar Aslan sig, likt Jesus dör försoningsdöden för hela mänsklighetens skull.

2.2 Aslan som skapare av Narnia i Min morbror trollkarlen

I bokens första del möter läsaren Digory och hans vän Polly, tillsammans utforskar det vindsutrymmet över deras bostäder och hamnar av en slump i Digorys morbror Andrews experimentverkstad. Morbroderns verkstad är en märklig plats och finns i samma hus som Digory bor i. I huset bor även hans sjuka mamma, men verkstaden har Digory aldrig tidigare varit i. Under ett av barnens upptäckståg lurar morbrodern barnen att bli del av hans experiment, som visar sig vara att försöka skicka levande varelser till en annan värld.

Digorys morbror hade tills då experimenterat med att skicka marsvin innan han till slut sände sin systerson. Hans bekymmer var att han inte kunde verifiera om marsvinen kom fram eftersom de inte kunde resa tillbaka. Det var därför han valde att först skicka Polly, utan att hon skulle ha möjlighet att återvända, och därefter Digory som tvingades att resa för att möjliggöra för Polly att kunna komma tillbaka. Barnen mötte marsvinet i den andra världen, skogen mellan världarna, och kunde konstatera att morbroderns experiment fungerat även på djur. Så åtminstone ett djur var först, men det var inte skapat av Aslan.

Barnen kommer till skogen mellan världarna, en tyst skog, genom en av de dammar som finns där. Digory upplever att ”Jag har alltid varit här” och han får kämpa med att minnas sitt egentliga ursprung. Det händer inget med det är inte tråkigt. Han får syn på Polly som låg i dvala, mellan sömn och vaka. Något tveksamma kommer de underfund med att de träffats tidigare, de känner igen varandra och inser att de är av samma sort. Trots den märkliga värld de hamnat i känner de sig trygga. De har verktygen som behövs för att återvända, men väljer

31 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*, 1976, s.84.

32 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*, 1976, s.84.

att undersöka vad som finns i denna förunderliga värld som de kommit till. Genom att hoppa i en av de andra dammarna hamnar de i en till synes mörk och död värld, Charn. Där rådde kyla och en skrämmande tystnad. Polly lyckas inte övertala Digory att de skall återvända till världen mellan skogarna utan följer honom på upptäcktsfärd. De möter inga djur, byggnader runt omkring dem visar tecken på storhet, men det är en öde värld. Digorys nyfikenhet driver honom till att göra det som inte borde göras. Han ringer i en klocka och väcker på så vis upp den elaka drottningen Jadis. Jadis lyckas klamra sig fast vid barnen när de lämnar Charn för att återvända till skogen mellan världarna.

Efter en tur tillbaka till den egna världen, dit Jadis också lyckas följa med, tvingas barnen att återvända för att rädda sin egna värld från Jadis framfart. Vid detta återvändande får de sällskap av morbrodern, en kusk och en häst.³³ Nu går jag vidare till hur landet Narnia skapades i världen mellan skogarna.

I världen mellan skogarna hörs en sällsam sång, en mörk ton som verkade komma från jorden. Tonen förenade sig sedan med andra röster, klingande silverröster och nu tändes stjärnor på den tidigare så mörka himlen. Himlen fylls med stjärnor och planeter. Därefter förändras sången och en frisk vind börjar blåsa, himlen börjar ljusna och det går att se hur det ser ut i horisonten och varandra. Barnen och kusken är hänförda och fylls av glädje genom ljudet. Morbror Andrews och Jadis, nu kallad häxan, fylls däremot inte av samma glädje, snarare tvärtom.

I takt med att dagsljuset kommer får besökarna se en bred och vacker dal med en snabbt rinnande flod och sedan träder Sångaren själv fram. Det är lejonet Aslan, och ur hans vidöppna gap ljuder sången. Där han vandrar fram växer det öde landet till en underskön grön dal, hela tiden förändras sången och nya saker skapas. Träd, blommor, allt växer fram fyllda av liv. Snart börjar marken bubbla och ur olika små och stora pucklar kom det ut olika sorters djur. Ur träden flög fåglar, fjärilar och bin. Aslan vandrar bland sin djur och rör vid några av dem, två av samma sort i taget. De utvalda djuren samlas sedan kring honom och nu öppnar han sitt gap och stöter ut ett långt, varmt andetag vilket satte dem alla i svajning likt vinden sätter träd i svajning. Från stjärnorna kommer en ren, kylig, svårfattlig musik och en glimt beskriven som av en eld, som gör så att barnens blod susar.³⁴

33 Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011, Kap1-8.

34 Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011, kap 8-9.

Sedan talar Aslan.

- Narnia, Narnia, Narnia, vakna. Älska. Tänk. Tala. Var vandrande träd. Var talande djur. Var gudomligt vatten.³⁵

- Kreatur, sade Aslans starka, glada röst, jag ger er åt er själva. Jag ger er för alltid detta Narnias land. Jag ger er skogarna, frukterna, floderna. Jag ger er stjärnorna, och jag ger er mig själv. De stumma djuren som jag inte har utvalt är också era. Behandla dem vänligt och gör dem glada, men gå inte tillbaka till deras sätt att leva, för då upphör ni att vara talande djur. Ty från dem blev ni tagna, och till dem kan ni vända tillbaka. Gör inte det.³⁶

2.3 Gud som skapare av världen enligt 1 Mos 1-2

I 1Mos 1-2 finns två skapelseberättelser, den första 1 Mos1-2:4 är uppdelad i en skapelsebeskrivning dag för dag. Den andra, 1 Mos 2:4-23 har en löpande beskrivning av skapelsen. Därför har jag valt att behandla dessa var för sig.³⁷

I den *första skapelseberättelsen*, 1 Mos1-2:4, beskrivs hur Gud skapade himmel och jord. Från början låg jorden öde och tom, djupet täcktes av mörker och en gudsvind svepte fram över vattnet. Guds röst hörs med olika budskap beroende av vad han skulle skapa. Beskrivningen är indelad i olika dagar, från dag 1-7.

Skapelseberättelsen beskrivs på följande sätt:

Dag 1: ”Ljus bli till!” Dag skiljs från natt.

Dag 2: Skiljer vatten från vatten genom ett valv. Ovanför valvet kallas himmel.

Dag 3: Torra land blir till, hav blir till genom skiljande av vatten horisontellt. Jorden skall ge grönska, fröbärande arter, fruktträd.

Dag 4: Ljus på himla valvet som skiljer dag från natt. Måne och sol härskar över natt och dag. Nu skapas även årets högtider, dagar och år.

Dag 5: Olika arter av levande varelser i hav som land. De välsignas och skall vara

35 Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011, s. 120.

36 Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011, s. 121-122.

37 Kartveit, *Det gamle testamentet, analyse av tekstar i utval*, 2003. kap. 2

fruktsamma.

Dag 6: Olika arter av levande varelser, boskap, kräldjur och vilda arter. Människor skapas till Guds avbild, de välsignas och ges uppdraget att härska över alla varelser på land och i hav samt att föröka sig. Frukter och fröbärande örter ges som föda till alla levande varelser.

Gud välsignade dem och sade till dem: ”Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Härska över havets fiskar och himlens fåglar och över alla djur som myllrar på jorden.” Gud sade: ”Jag ger er alla fröbärande örter på hela jorden och alla träd med frö i sin frukt; detta skall ni ha att äta. Åt markens djur, åt himlens fåglar och åt dem som krälar på jorden, allt som har liv i sig, ger jag alla gröna örter att äta”. Och det blev så. Gud såg att allt som han hade gjort var mycket gott.”³⁸

Dag7: Gud vilar, välsignar vilodagen. Han har fullbordat sitt verk.

Hela skapelseverket sammanfattas med orden: ”Och Gud såg att allt som han hade gjort var mycket gott.”³⁹

Den andra skapelseberättelsen, 1Mos 2:4-23 ger följande skapelsebeskrivning:

- Flödet väller fram ur jorden, vattnar marken.
- Människan formas av Herren, av jord från marken, blåser liv i hennes näsborrar.
- Planterar trädgård, i Eden. Träd vackra att se och goda att äta av. Mitt i stod livets träd, kunskap om gott och ont.
- Floden som rinner upp till Eden delas till fyra floder. Därefter beskrivs länderna runt respektive flod.
- Herren sätter människan i Edens trädgård till att bruka och vårda den. Men de får ordern att inte äta av livets träd.
- Gud konstaterar att det inte är bra att mannen är ensam utan han behöver någon som kan vara till hans hjälp. Djur skapades till mannens hjälp, formade av jord. Mannen fick namnge alla arterna.
- Mannen fann inte någon som kunde hjälpa honom – Gud skapar kvinnan av mannens revben (inte av jord direkt). Ben av mina ben, kött av mitt kött. Kvinna ska hon heta, av man är hon tagen.

Det finns tydliga paralleller mellan Gud som Skaparen och Aslan som skapare. I Mos1

38 *Bibel 2000*, 1 Mos1:26-31.

39 *Bibel 2000*. 1 Mos 1:31.

beskrivs skaplsen indelad dagvis medan den Lewis bok *Min morbror trollkarlen* är en berättelse som sträcker sig under skapelsens timme.

- Jordan/Världen mellan skogarna ligger öde och tom.
- Det är en röst som skapar. I Bibeln är det Gud som talar, i Narnia Aslan som sjunger.
- En vind sveper över jorden/Narnia.
- Mörkret skingras genom att ljus och stjärnor skapas.
- På jorden skapas vatten/i Narnia en snabbt rinnande flod.
- Grönskan växer fram på jorden/Narnia.
- Gud skapar levande varelser/Aslan sjunger fram dem i Narnia.
- Både Gud och Aslan välsignar sin skapelse.

Skillnaderna mellan Aslan som skapare och Gud som skapare syns tydligast i att Gud skapar människan och ger henne uppdraget att härska över alla varelser på land och i hav. Aslan i sin tur ger några utvalda djurpar av skilda arter i uppgift att värna Narnia.

När det kommer till paralleller med den andra skapelseberättelsen i Bibeln, 1Mos2 finns motsvarande likheter. Människan som från början är ensam enligt Bibeln, får en kompanjon av samma art, saknas i berättelsen om Narnia. Men det går att se en parallell till detta i mötet mellan Polly och Digory, när de möts för första gången i Narnia. De känner igen varandra och de vill dela varandras äventyr. Digorys nyfikenhet driver honom att göra även det som vid första anblicken borde undvikas när han ringer i klockan i Charn, på liknande sätt lockas Eva i Bibeln att äta av den förbjudna frukten i Edens lustgård.

2.4 Aslan som frälsare i Min morbror trollkarlen och Häxan och lejonet

Nu skall vi titta på hur Aslan agerar likt Jesus som frälsare.⁴⁰ Aslan är den som skall rädda Narnia från Häxans regim, det är han och inte människobarnen som skall rädda de som drabbats av Häxans förbannelser. Aslan är väntad, han har lovat att komma när tiden är inne. Med hjälp av Herr och Fru Bäver uttrycks detta:

- Aslan? Sade herr Bäver. Vet ni inte det? Det ä djurens konung, hela skogens

⁴⁰ *Illustrerat bibellexikon*, band 2, uppslagsord Frälsare. Medförfattare Odeberg och Gärtner

härskare. Men han är sällan här. Han har inte varit här under min tid och inte under min fars tid heller. Men nu har vi fått bud att han nalkas. I denna stund befinner han sig kanske redan i Narnia. Han ska driva bort Vita häxan. Han – och inte ni – ska rädda herr Tumnus.⁴¹

I *Häxan och Lejonet* har de gamla visorna talat om att den tiden är nu.

Fru Bäver hänvisar vidare till vad som står i den gamla visan om människobarnen, deras ankomst är också väntad och har stor betydelse för befrielsen: När Adams barn en gång målet har nått Och bestigit tronen i Paravels slott. Är den onda tiden ett minne blott.⁴²

Under den tid som detta berättas för de fyra barnen väljer Edmund, ett av syskonen, att lämna dem. Under ett tidigare besök i Narnia mötte han häxan och fick ett löfte som han nu vill att hon skall infria. Edmund beger sig till hennes slott för att bli hennes prins och få de tidigare utlovade godsakerna. Genom detta avslöjar han för häxan att profetiorna om Aslans återkomst är nära anstånde och hon bereder sig för att slåss för sitt herravälde. Men hon behöver alla fyra barnen för att den gamla trolldomen från tidernas morgon inte skall uppfyllas. I trolldomen talas det om att fyra barn av Adams ätt, det vill säga fyra mänskliga barn, skall bestiga tronen i Paravels slott. Det räcker inte med tre barn, och häxan vill till varje pris hindra detta.

Herr och Fru Bäver beger sig tillsammans med de återstående tre syskonen till den plats där de tror att Aslan är. Äventyret för dem genom skog och marker, och de möter jultomten som ger de tre barnen varsin gåva att använda med sunt förnuft. Lucy får en flaska med läkande olja, Peter ett svärd och Susan en pilbåge. Dessa använder de i den kamp som är i antågande. Kampen mellan det onda och det goda.⁴³

Edmund som hålls som gisslan skall offras för att den gamla trolldomen inte skall kunna uppfyllas. Förberedelserna för detta avbryts som genom ett under. Edmund förs till Aslan för att återförenas med sina syskon. I trolldomen från tidernas morgon står det skrivet att varje förrädare tillfaller häxan, och att hon i sin tur har rätt att döda en varelse för varje förräderi. Häxan konfronterar Aslan med detta och han väljer att låta sig bli detta offer, för att rädda Edmund.⁴⁴

41 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.75.

42 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.77.

43 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.101.

44 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.125-132.

Häxan och hennes gelikar smädar Aslan, rakar av honom manen och dödar honom på det stora stenbordet. Lucy och Susan blir vittnen till detta, de har följt Aslan på hans sista vandring till stenbordet och valt att stanna kvar för att se vad som skall ske med honom. De sörjer honom vid stenbordet, de befriar honom från hans bojor och när de vänder åter till de sina bryts stenbordet med ett stort ljud och Aslan försvinner. Ett ögonblick senare återvänder han, levande och förklarar fortsättningen på den gamla trolldomen ...om någon, som inte hade begått förräderi, frivilligt lät sig dödas i förrädarens ställe, så skulle Stenbordet rämna och Döden arbeta baklänges.⁴⁵

Den sista striden utkämpas, häxan besegras, vinter lämnar plats för vår och värme. På slagfältet ligger sårade ur Aslans här och han uppmanar Lucy att skynda sig. Hon ger sig ut på fältet med sin lilla flaska, den hon fått av jultomten. Med hjälp av dropparna läker hon de sårade, vid sidan om henne vandrar Aslan som väcker liv i de som häxan förstenat.⁴⁶

Natten efter det stora slaget sov de på slagfältet. Hur Aslan lyckades skaffa mat åt dem allesammans vet jag inte, men ett tu tre satt de i gräset och åt en härlig middag.⁴⁷

Efter detta återtar sällskapet sin vandring på slottet Paravel, de fyra syskonen kröns till drottningar och kungar varefter en fest tar vid. Under denna fest lämnar Aslan dem alla. Herr Bäver hade redan förvarnat drottningarna och kungarna om detta: Aslan kommer och går, hade han sagt. Ena dagen är han här, och nästa dag är han borta. [---] Oroa er inte. Han kommer att titta in ofta.⁴⁸

Efter vad vad som verkar vara en lång tid i Narnia, där Lucy, Susan, Peter och Edmund växer och blir stora, och där de har glömt bort sitt tidigare liv i huset med den stora garderoben, återvänder de till den plats där det hela började. Lyktstolpen är placerad just där garderoben går över till Narnia. Av nyfikenhet återvänder de genom garderoben till den mänskliga världen och professors hus. Professorn råder dem att vara tysta om sina upplevelser, de kommer att komma tillbaka till Narnia. En gång kung och drottning av

45 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.150.

46 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.164-165.

47 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.168.

48 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.167.

Narnia, alltid kung och drottning av Narnia, de kommer att få återvända, men de måste låta bli att försöka.⁴⁹

2.5 Jesus som Frälsaren enligt Bibel 2000

Nu skall jag titta på hur Jesus beskrivs som den kommande frälsaren i Gamla Testamentets profetior och den komna frälsaren i Nya Testamentet berättelser. Med detta menar jag frälsare i bemärkelsen ”räddare”. I denne frälsare ställer människorna sitt hopp. Profetiorna i Gamla Testamentet är från början muntliga berättelser som nedtecknats och kanoniserats i den form som nu finns att läsa i Bibel 2000.

I Nya Testamentet är det Jesus Kristus som är den gudasända Frälsaren. Det uttrycks i följande bibeltext:

”Då skall Herren själv ge er ett tecken: Den unga kvinnan är havande och skall föda en son, och hon skall ge honom namnet Immanuel El, ’Gud med oss’.”⁵⁰

I Lukasevangeliets första kapitel får Sakarias, blivande far till Johannes döparen, ett förebud om att en räddare skall komma, att hans kommande son skall gå före räddaren:

”och han skall få många i Israel att vända tillbaka till Herren, deras Gud. Och han skall gå före honom med Elias ande och kraft, ---, så att Herren får ett folk som är berett.”⁵¹

”Hon skall föda en son, och du skall ge honom namnet Jesus, ty han skall frälsa sitt folk från deras synder.”⁵²

Jesus framträdde i synagogor genom att läsa ur de gamla Torah-rullorna och lyfte fram profetior vilka förebådat hans ankomst för att folket skulle förstå:

”Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren.”⁵³

Lukasevangeliet fortsätter sedan med berättelser om Jesu liv och gärningar. Ryktet om Jesus

49 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.172-173.

50 *Bibel 2000*, Jes 7:14.

51 *Bibel 2000*, Luk 1:16-17

52 *Bibel 2000*, Matt 1:21

53 *Bibel 2000*, Luk 4:18-19.

sprids över Israel allteftersom han vandrar omkring och helar folk som vänder sig till honom i tro. Han uppmanar de han helar att vara tyst om honom och vad han gjort:

”Vid solnedgången kom alla till honom med dem som led av olika sjukdomar. Och han lade händerna på var och en av dem. Från många for det också ut demoner, som skrek: ”Du är Guds son.” Han hutade åt dem och förbjöd dem att säga mer, eftersom de visste att han var Messias.”⁵⁴

Jesus uppväcker döda genom direkt tilltal:

”Men han tog hennes hand och sade högt:”Flicka, stig upp!”. Då återvände hennes ande, och hon reste sig genast upp, och han sade till dem att ge henne något att äta.”⁵⁵

Jesus sänder ut 12 lärjungar:

”[---]för att förkunna Guds rike och göra de sjuka friska.”⁵⁶

”Och de gav sig i väg och gick från by till by, och överallt förkunnade de evangeliet och botade sjuka.”⁵⁷

Jesus ser till att alla får att äta, utanför staden Betsaida är 5000 personer samlade för att höra honom tala. Jesus ber sina lärjungar att ge dem mat när kvällen kom, men det enda som fanns var fem bröd och två fiskar:

”Han tog de fem bröden och de två fiskarna, såg upp mot himlen och läste tackbönen över dem. Sedan bröt han dem och gav till lärjungarna för att de skulle dela ut till folket. Alla åt och blev mätt.”⁵⁸

Jesus är medveten om sitt uppdrag, vid tre skilda tillfällen berättar han för lärjungarna om sin död och uppståndelse, den tredje förutsägelsen lyder:

”Han skall utlämnas åt hedningarna, de skall håna honom och skymfa honom och spotta på honom, och de skall prygla honom, och på den tredje dagen skall han uppstå.”⁵⁹

54 *Bibel 2000*, Luk 4:40-41.

55 *Bibel 2000*, Luk 8:54-55.

56 *Bibel 2000*, Luk 9:2.

57 *Bibel 2000*, Luk 9:6.

58 *Bibel 2000*, Luk 9:16-17.

59 *Bibel 2000*, Luk 18:32-33.

Jesus döms av folket, han korsfästs och smädas på platsen för korsfästelsen, hans kläder tas ifrån honom, folket stod och såg på, rådsmedlemmar hånar honom. Jorden förmörkas och förhänget i templet brast mitt itu, Jesus tar sitt sista andetag och dör. Jesus kropp tas omhand och läggs i en grav, vartifrån han sedan försvinner, kvinnorna som kommit till graven med gåvor och för att sörja upptäcker detta. Jesus uppstår från de döda och visar sig för lärjungarna:

”De blev rädda, och i sin förskräckelse trodde de att det var en ande de såg. Då sade han: Varför blir ni skrämde, varför fylls ni av tvivel? Se på mina händer och fötter, det är jag och ingen annan. Känn på mig och se mig, en ande har inte kött och ben, och det kan ni se att jag har.”⁶⁰

I evangelierna benämns Jesus även som Herre, Kristus, Människosonen, Frälsaren, Guds son, Ordet och Messias (den smorde), *lejonet av Juda stam*.⁶¹ På liknande sätt beskrivs Aslan, det är han som skall frälsa Narnia från ondskans makt, det är han och ingen annan som skall rädda de som drabbats av Häxans förstenanden. Han är ett lejon något som återfinns även i beskrivningen av Jesus som *lejonet av Juda stam*. Ordet konung är även det något som Aslan och Jesus har gemensamt. Kristna använder titeln Kristus om Jesus, ordet kristus härstammar från det grekiska ordet *christos* – *den smorde* samt det hebreiska ordet *Mashiach* – *Messias*.⁶² Genom Lukasevangeliet ställer sig de som mött Jesus frågan om han är den utlovade Messias. Löften som genom profetior av Mose och Elia getts i Gamla Testamentet. I Narnia är det de gamla visorna och profetiorna som talar om Aslans återkomst.

Jesus skulle dö för människornas synd. Han hånades av soldaterna och när han dog märktes det genom att förhängen i templet rämna. Den gamla trolldomen i Narnias historia visar på samma sätt hur hela profetian om att frivilligt offra sig i en förrädares ställe skulle leda till att döden kullkastades. De som fångade Aslan, hånade och dödade honom, lämnade honom ensam och till slut rämna stenbordet.

Efter sin död återuppstod både Jesus och Aslan, de visade sig båda för de sina. Och dessa

⁶⁰ *Bibel 2000*, Luk 24:37-39.

⁶¹ *Illustrerat bibellexikon*, band 4 uppslagsord Jesus. Medförfattare Odeberg och Gärtner

⁶² Mitternacht och Runesson, *Jesus och de första kristna*, 2006

som träffade Jesus respektive Aslan efter deras återuppståndelse drabbades av tvekan och rädsla inför att det var onda andar som spelade dem ett fult spratt.

Kristna menar också att Jesus är Guds son som kom för att ge frälsning och erbjuda försoning med Gud genom sin död för människornas synder. Andra kristna trosuppfattningar omfattar Jesu jungfrufödelse, utförandet av underverk och mirakel, Jesu himmelfärd och att han skall komma tillbaka vid tidens slut för att "skilja de onda från de goda".⁶³ Även här finns likheter till Aslan och vad profetierna sagt om hans återkomst. Aslan lämnar och återkommer som han finner det behövt.

Läran om inkarnationen och om treenigheten är allmänt accepterad bland kristna, men förnekas av ett antal rörelser som avvisar tron på Jesus som gudomlig, bland annat på grund av en sträng tolkning av det första budet.⁶⁴ Inkarnationen, att Gud har förköttsligats i Jesus från Nasaret är en del av den trinitariska teologin, en teologi som i den tidiga kristna kyrkan skapade motsättningar. Att Gud skulle kunna vara tre var svårt att få ihop med det första budet givet av Gud till Moses, du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig. Kyrkofadern Augustinus verk *De Trinitate* ligger till grund för den senare antagna Athanasianska trosbekännelsens teologi. Här ligger också grunden till den stora klyftan som skapades mellan öst och västkyrkan.⁶⁵

2.6 Aslan som den heliga Ande i Min morbror trollkarlen och Häxan och lejonet

I detta delkapitel skall jag titta på hur Aslan och den heliga Andens aktivitet som livgivare har likheter med varandra. Detta känns tydligast igen i Aslans funktion som livgivare i *Min morbror trollkarlen*: ”I mörkret höll något på att hända till sist. En röst hade börjat att sjunga.”⁶⁶

Längre fram i Narnias skapelse, kommer Aslan inför människorna och häxan Jadis, munnen är vidöppen i sång. Det är Aslans röst, hans ande som ger liv åt himmel och jord. Ur marken och vattnet i Narnia väckte Aslan genom sång land och vattenlevand djur. Lejonet öppnade gapet, men inget ljud kom ifrån det; han stötte ut ett långt, varmt andedrag, och det satte alla djuren i svajning, så som vinden sätter en rad träd i svajning.⁶⁷

⁶³ *Bibel 2000*, Matt 16:27.

⁶⁴ *Illustrerat bibellexikon* band 7, uppslagsord Treenighet. Medförfattare Odeberg och Gärtner

⁶⁵ Henry Chadwick, *Den tidiga kristna kyrkans historia*, 2005.

⁶⁶ Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011, s.102.

⁶⁷ Lewis, *Min morbror trollkarlen*, 2011, s.120.

I *Häxan och Lejonet* anas den heliga Anden genom hur Lucy tog hand om de sårade medan Aslan väckte liv i dem som hade förvandlats till sten.⁶⁸

2.7 Den heliga Anden enligt Bibel 2000

Ande, andedräkt, andekraft, andlig, vind: hebreiskan har samma ord för ande och vind, *ruach*.⁶⁹ Vilken innebörd som avses i den hebreiska grundskriften vid varje givet skriftställe är svårt att avgöra.

”Jorden var öde och tom, djupet täcktes av mörker och en gudsvind svepte fram över vattnet. Gud sade ”Ljus, bli till!” och ljuset blev till.”⁷⁰

”...Så säger Herren Gud: Kom, ande, från de fyra vädersträcken! Blås på dessa dräpta och ge dem liv!”⁷¹

Morsvarande ord i grekiskan, *pneuma*, är också dubbeltydigt:

”...Sannerligen, jag säger dig: den som inte blir född av vatten och ande kan inte komma in i Guds rike.”⁷²

Både det hebreiska ordet *ruach* och det grekiska *pneuma* kan syfta på andedräkten. Den skildras i Bibeln som en direkt gåva av Gud, som att han har blåst in sin egen andedräkt i människan. En livskraft av samma art tänks alltså förena Gud och människa. Guds ande, eller andedräkten ur hans mun, är ibland lika med hans ord eller tal som skapar och ger liv. Ibland ter den sig som en våldsam fysisk kraft, en andekraft. Varken GT eller NT försöker beskriva Anden i hans gudomliga väsen. De talar istället om Andens aktivitet som ett försök att beskriva hans funktion. Man lär känna honom i hans gärningar genom erfarenhet. *Ruach* och *pneuma* är osynliga, man förvärvar kännedom om dem endast genom verkningar.⁷³

”Vinden blåser vart den vill, och du hör den blåsa, men du vet inte vartifrån den kommer eller vart den far”⁷⁴

68 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.165.

69 Holladay, *A concise Hebrew and Aramaic lexicon of the Old Testament*, 1988.

70 *Bibel 2000*, 1Mos1:23.

71 *Bibel 2000*, Hes 37:9.

72 *Bibel 2000*, Joh 3:5.

73 *Illustrerat bibellexikon* band 1, uppslagsord Ande. Medförfattare Odeberg och Gärtner.

74 *Bibel 2000*, Joh 3:8.

Anden får i Nya Testamentet efter hand personliga drag. Två gånger nämns den som jämställd med Gud och Kristus:

”Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döp dem i Faderns, Sonens och den heliga Andens namn [---].”⁷⁵

”Nåd från vår herre Jesus Kristus, kärlek från Gud och gemenskap från den heliga Anden åt er alla.”⁷⁶

Häriifrån går sedan linjerna till fornkyrkans tänkande om Treenigheten, se tidigare beskrivning av Augustinus *De Trinitate* i kap 2.5. Själva termen användes av Theofilus av Alexandria, men fick sitt genombrott genom kyrkofadern Tertullianus (f. år 160). Treenigheten benämns inte i Bibeln men begreppet är väl underbyggt genom skrifttolkning. Först i den athanasianska trosbekännelsen från 500- eller 600-talet blir treenighetsläran en *lära*. Denna lära har kallats för kyrkornas centraldogm varför förståelsen för hur det kan finnas en Gud i tre personer och tre personer i en Gud är viktig för kristna kyrkor idag.⁷⁷

Lukasevangeliet och Apostlagärningarna talar om Andens kraft som en mänsklig egenskap:

”Med Andens kraft inom sig återvände Jesus till Galileen, och ryktet om honom spred sig i hela trakten. Han undervisade i deras synagogor, och alla lovprisade honom”.⁷⁸

”och Anden sade åt mig att följa med dem utan att tveka.”⁷⁹

Tron att alla naturkrafter står i Guds tjänst bidrar till att gränsen mellan Herrens ande och vanliga vindar är otydlig.

Det hebreiska ordet för ande, *ruach*, handlar också om människans tillstånd. Det är Herren som har väckt denna Ande hos människan, alltså gett henne en ingivelse, exempelvis en skicklighetsande, svartsjukeande eller villighetsande. Det finns också ett löfte att anden skall

⁷⁵ *Bibel 2000*, Matt 28:19.

⁷⁶ *Bibel 2000*, 2Kor 13:13.

⁷⁷ *Illustrerat bibellexikon* band 7, uppslagsord Treenighet. Medförfattare Odeberg och Gärtner.

⁷⁸ *Bibel 2000*, Luk 4:14-15.

⁷⁹ *Bibel 2000*, Apg 11:12.

förnyas av Guds heliga Ande i somliga profeters förkunnelse om en bättre framtid. Det är dessa profetior som i Nya Testamentet betraktas som uppfyllda och som en verkande kraft. Jesus blir bärare av den när han döps av Johannes döparen och med hjälp av denna besestrar han demoner och botar sjukdomar. Namnet Hjälpare får denna heliga Ande i exempelvis Joh 14-16 där Anden bland annat har förmågan att förklara vad Jesus säger samt vittna om bland annat barnskapet:

”Anden själv vittnar tillsammans med vår ande om att vi är Guds barn...”⁸⁰

Och Jesus menar att det är de som är som barn som har tillträde till himmelriket:

”Låt barnen komma till mig...”⁸¹

Att varken GT eller NT försöker beskriva Anden i hans gudomliga väsen skiljer sig från hur Aslan beskrivs som livgivare, vind, röst etc. Aslan framträder som en varelse. Likheterna finns däremot i hur Aslan agerar med en kraft som ger livet åter vid slagfältet, att han kommer och går som han finner rätt. Anden beskrivs genom sin aktivitet i GT och i NT får den sedan mer personliga drag genom Jesus agerande på jorden. Jesus som också kallas för *lejonet av Juda stam*, Aslan är ett lejon. Aslan är den som det profeterats om, han är den som skall rädda Narnia från den onda drottningen i *Häxan och Lejonet*.

⁸⁰ *Bibel 2000*, Rom 8:16.

⁸¹ *Bibel 2000*, Luk 18:15.

Slutdiskussion och slutsatser

3.1 Har Narnia en funktion som kristen litteratur?

Om vi ser till de unga vuxna idag som har läst Narniaböckerna kan vi fråga oss vilken relation de har till andlighet, vad söker de egentligen för svar? Skulle Aslan som en bild av treenigheten kunna ge något svar? Jag vänder mig här till David Tacy som har undersökt just ungas sökande efter att fylla livet med mening. Han hävdar att de inte vänder sig till institutionaliserad religion på samma sätt som tidigare generationer. Tacy menar att studenter idag inte söker meningen med livet på det förutfattade sätt som många forskarkollegor han möter. Av de 150 studenter han intervjuat var 80% sökare, ett fåtal sällade sig till någon religion. Han menar att samhället idag inte ger dem den tillfredsställelse de behöver i sökandet. Det får till följd att deras sökande sker i spiritualitetens ursprungliga form, nämligen den icke formaliserade formen som fanns innan världsreligionerna tog patent på andligheten. De som idag är mellan 19-24 år har uppfostrats av en föräldrageneration som i sin tur uppfostrats i en icke-religiös miljö. Det finns en avsaknad av Gud och vad religionen har att erbjuda, liksom den radikalitet som tidigare kännetecknade generationers politiska rörelser. De unga idag finner mening i dagens musik, media och internet, på samma sätt som sina deras föräldrar fann mening i politiska sammanhang. Det som binder de två generationerna samman är just gemenskapen, behovet av att vara tillsammans med likasinnade. Han visar också på intressanta fakta kring vad avsaknaden av mening gör med unga idag. Att meningssökandet startar i en kris, flertalet av de studenter han intervjuat talar om att de genom ett andligt sökande helas från psykiska sjukdomar som depression och ångest⁸².

Jag vill hävda att läsandet av Narniaböckerna ger en bild av hur treenigheten är till sin natur. Lewis använder en alternativ och fantasifull beskrivning av denna svårbeskrivliga term inom kristendomen. Genom att använda Aslan som en metafor för treenigheten får barn och vuxna möjligheten att på ett annat sätt förstå hur en Gud kan vara tre personer och hur tre personer kan vara en Gud. Fantasins kraft är ett viktigt verktyg för att förstå världen och om detta verktyg används för att förklara hur Bibelns Gud är tre menar jag att det mycket väl kan användas.

Även Toijer-Nilsson berör problematiken med en föräldrageneration som tror att barn

82 Tacy. "What Spirituality Means to Young Adults", Sylvia Collins-Mayo and Pink Dandelion (eds.), *Religion and Youth*, 2010.

behöver ett visst sätt att förhålla sig till en tro och sedan baserar sitt sätt att berätta om detta med bilder som inte alltid överrensstämmer med barns sätt att ta till sig detta budskap. Hon beskriver det som ett behov hos barn att inte få konkreta föreställningar utan snarare bli bemötta i sina egna föreställningar och upplevelser för att det skall ge barnen något meningsskapande. Toijer-Nilssons bok *Tro och otro i barnlitteraturen* gavs ut 1976, men hennes teorier om att barn har ett behov att bemötas på sitt eget plan styrks av nutida religionspedagoger. Barn använder sina upplevelser för att beskriva hur de förstår sin egen värld. När barn beskriver Gud är det utifrån hur de tycker att Gud är, snarare än hur Gud ser ut, dvs *icke-antropomorft*. Toijer-Nilsson menar att vuxna däremot använder oftare bilder för att beskriva hur Gud ser ut snarare än hur de tycker att Gud är, *antropomorft*.⁸³

Men även den antropomorfa bilden av Gud finns hos barnen, de möter ju ofta den vuxnas försök att förklara Gud utifrån en mänsklig avbildning, men också genom hur djur förmänskligas. På något vis ger detta en indikation om att den vuxne inte räknar sina egna icke-antropomorfa upplevelser av något annat, som tillförlitliga. Vilket kan leda till att barnet genom sin uppväxt kommer att mista sin tillit till de egna upplevelserna som något sant. I Narniaböckerna som denna uppsats avhandlar syns detta genom djurens förmåga att tala och kommunicera, de får mänskliga drag genom kläder, att de hotas med att mista denna förmåga om de inte tar den tillvara, exempelvis i skapelsens tidiga timmar i *Min morbror trollkarlen*. Att kunna kommunicera med ord är viktigare än att vara det djuriska jaget. Samtidigt är det förståeligt, att författare som C.S Lewis tar sig an detta grepp. Hur skulle de annars kunna beskriva skeenden i ett större perspektiv? Att också kommunicera de enskilda aktörernas tankar kring det som sker ger möjlighet till en mer icke-antropomorf beskrivning av känslor och tankar. C.S Lewis balanserar mellan detta i sina beskrivningar, genom att han väcker känslor hos läsaren. Som ett stöd finns bilderna av hur berättelsen går från händelse till händelse. Centralt är här temat om människans brottningen mellan det goda och det onda. Om hur det finns en mening i det som sker och att det handlar om att besegra det som är ont. Jönssons teori om spegelneuronen fyller här en viktig funktion. Genom denna teori tar läsare till sig kunskap genom att läsa, sedan spegla i sig själv där upplevelsen kopplas till att vara en av aktörerna i det lästa. Sedan omvandlas detta till en upplevelse i en ny dimension och blir till en ny förståelse, med de egna känslorna som en viktig aktör, för den egna livssituationen.

Genom sin djurvärld ger C.S Lewis en bild av en alternativ skapelse, ett försök att beskriva

83 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*, 1976, s.33.

vad Bibeln har att säga om Gud som Skapare, Frälsare och hjälpare/Ande. I Narnias gryning andas Aslan igång grönskan, väcker djur till liv, rättar till djuren i storlek och ger dem ledare. Detta kan jämföras med hur Gud sände profeterna i Gamla Testamentet. Hans röst finns fast han inte syns under de första kapitlen i *Häxan och Lejonet*, där endast Lucy anar honom. Han offerar sig för Edmunds synd vid stenbordet och återuppstår genom sin osjälviska handling. Så visst kan jag se att Aslan skulle kunna fungera som en bild av treenigheten för läsare. Den stora frågan blir om barnen först behöver få utrymme att själva beskriva hur de upplever livet, vad som händer i dem själva vid olika skeenden i livet. Innan de presenteras ett förslag på hur de skulle kunna förstå vad religionen, och kristendomen i synnerhet, har att erbjuda dem som förklaringsmodell.

Andra viktiga teman som Toijer-Nilsson tar upp är Aslan som i några av böckerna sällan visar sig i likhet med den kristna tron utan att se. ”när Aslan någon gång uppenbarar sig, ger han dem tecken att följa.”⁸⁴

C.S Lewis menar att Narnia-böckerna är en hypotes och inte en allegori. Där hypotesen är frågan: Om det fanns en värld som Narnia med behov av försoning, vilken skepnad skulle Kristus uppenbara sig då? Utifrån denna hypotes har han sedan skapat sin berättelse om Narnia, utan avsikten att förklara Bibelns beskrivning av Kristus. Detta till trots går paralleller att dra mellan Bibeln och Narnia. Toijer-Nilsson hävdar att de i princip kan läsas sida vid sida, att de beskriver samma saker med olika aktörer och miljöer.

3.2 Vilka likheter och olikheter finns det mellan Aslan och treenigheten?

En systematisk genomgång av Narnias skapelse i *Min morbror trollkarlen* i relation till skapelseberättelsen i Bibeln, vilket jag lyft fram i kapitel 2.2 och 2.3, påvisar följande likheter.

- Innan den skapande kraften ligger jorden öde och tom.
- En gudsvind sveper in och den talar i Bibeln, den tysta skogen ljuder en sång som får en vind att blåsa.
- Guds tilltal skapar sedan världen likt hur Narnia skapas av Aslans sång skapar Narnia.
- Gud väcker världen till liv i sin skapelse likt Aslan talar till sin skapelse.
- Gud ser på de olika delarna av sin skapelse och ser att det är gott, Aslan talar med

84 Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern Barnlitteratur*, 1976, s.87.

glad röst.

- Gud ger sin skapelse olika uppgifter vilket också Aslan gör.

I Guds egenskaper räknar jag in de som ges i *IMos 1-2:4*;

- Gudsvind som sveper in.
- En röst.
- Har omsorg för sin skapelse.

Gud beskrivs med orden i *IMos 2*;

- Herren
- Formgivare
- Allsmäktig
- Givmild

Även dessa stämmer överrens med hur herr Bäver beskriver Aslan:

”- Aslan? Sade herr Bäver. Vet ni inte det? Det är djurens konung...”⁸⁵

I treenighetsbegreppet ligger Fadern, Sonen och den heliga Ande, men också egenskaperna Skaparen, Frälsaren och Hjälparen. Väljer jag att betrakta Aslan i relation till den första av dessa går det inte att dra likheter. Aslan beskrivs inte som Fadern, Sonen eller som en Ande. Ser jag däremot till egenskaperna är likheterna såpass många att jag inte finner det problematiskt att använda *Min morbror trollkarlens* sätt att beskriva Narnias skapelse som en metafor för den i *IMos 1-2:4*. Det finns också skillnader om jag ser till vad som redan finns i skogen mellan världarna och jorden, men eftersom det är egenskaperna som ligger i fokus i denna uppsats bortser jag från detta.

Vidare genomgång och jämförelse mellan Aslan och Frälsaren, enligt vad jag har lyft fram i kapitel 2.4 och 2.5, påvisar följande likheter:

- De är båda väntade, Aslan har det sjungts visor om och Jesus genom flera profetior.
Som de citat jag har tagit fram i kapitel 2.4 och 2.5 är det också märkbart att tecknen

85 Lewis, *Häxan och Lejonet*, 2005, s.75.

på en frälsares/räddares ankomst är nära förestående.

- Aslan har makten att återge livet till de som är förstenade av Jadis, Jesus uppväcker döda i sitt frälsningsverk.
- Aslan kämpar likt Jesus mot de onda krafterna, och båda står som segrare över den.
- Aslan och Jesus får lida i andras ställe, Aslan överlåter sig till Jadis i Edmunds ställe och Jesus korsfästs för att rädda människorna från synden.
- Aslan och Jesus övervinner båda döden, de återuppstår från de döda.
- Vid deras dödsögonblick rämnar för respektive berättelse viktiga artefakter, stenbordet respektive förhänget i templet.
- Båda återvänder efter sin död till de sina.
- Efter sina frälsningsverk försvinner Aslan från Narnia och Jesus från jorden, båda med löften om att komma tillbaka.

Likt de namn och egenskaper jag lyfter fram för Gud finns det även sådana för Jesus:

- Herre
- Kristus
- Människosonen
- Frälsaren/Räddaren
- Messias/den smorde
- Lejonet av Juda stam

I *Häxan och Lejonet* råder det inte någon tvekan kring vem Aslan är: ”Han är ju kung”. Han är den som ska rädda Narnia, vilket enligt min mening gör det möjligt att dra paralleller till Jesus egenskaper.

Däremot är Aslan inte omnämnd som son, i treenigheten är Jesus Sonen. Aslan är en i alla sina skepnader och det skulle kunna användas som motiv för att han inte är en bra representat för treenigheten. I och med att jag har tagit fasta på frågeställningen om huruvida Aslan skulle kunna användas som en bild, en metafor, för att förklara treenigheten, har jag ändå kommit fram till att han kan gälla som en bild för Jesus som Frälsaren.

Det finns också viktiga omständigheter som befäster möjligheten att använda Aslan som en metafor för Jesus. Han låter offra sig för att frige Edmund som är i Häxans våld, här finns stora likheter med Jesu korsfästelse. Båda offerar sig frivilligt, båda dör för att rädda liv, båda sörjs vid själva dödsplatsen både innan de dör och efter dödens intåg. Båda återuppstår och följer de sina under en kritisk period. Jesus som återvänder fram till Kristi Himmelfärd och

Aslan som lämnar när riket är återupprättat och de fyra barnen är satta till tronerna i Paravel.

De skillnader som finns mellan Aslan och Jesus som de är beskrivna i respektive verk är bland annat att Jesus gravläggs innan han återuppstår. Det gör inte Aslan. Den här typen av omkringvarande omständigheter ser jag som underordnade vad gäller möjligheten att göra en jämförelse av de bägges egenskaper.

En systematisk genomgång av den sista delen av treenigheten, den heliga Anden/Hjälparen visar på likheterna. Se kapitel 2.6 och 2.7:

- Vart rösten kommer ifrån går inte att bestämma. Varken i de citat från *Bibeln* jag lyft fram eller i skapelsens gryning i *Häxan och Lejonet*
- Rösten är livgivande. Aslans röst, hans ande ger liv åt himmel och jord likt Gud med sin röst startar liv i *IMos1-2:4*.
- Den heliga Anden i Bibeln är den som ger livet tillbaka till de Jesus helar, han har Andens kraft. Aslan ger livet tillbaka till de som efter striden mot drottningen är förstenade.

Jag vill också här lyfta fram en likhet i de namn/egenskaper som ges barnen när de kröns med vad det står om hur Guds levande Ande manifesterar hos människorna. Herren leder folket genom mänskliga redskap som är utrustade med en kraft, gudomlig energi, som visar sig överlägsen all mänsklig kraft.⁸⁶ Barnen i *Häxan och Lejonet* är i inledningen inte kapabla att ta till sig den uppgift, som de enligt den gamla visan är ålagda. De vågar inte lita till att de är Narnias befriare, de är ju bara barn, enligt profetian som herr och fru Bäver beskriver.

Det är inte enkelt att försöka förklara vad den heliga Ande är, men det går att ta fram vad den gör och det är detta jag försökt att jämföra med vad Aslans ande gör. Genom att ta fasta vid de ursprungliga orden för ande; *ruach* och *pneuma* ser jag just detta möjligt.

3.3 Ytterligare likheter och skillnader mellan C.S Lewis verk och Bibel 2000

Det finns ytterligare likheter mellan de valda C.S Lewis verken om Narnia och min tolkning av Bibeln:

- I landet Narnia finns det trädgård lik Edens lustgård.

⁸⁶ *Il Illustrerat bibellexikon* band 7, uppslagsord Ande. Medförfattare Odeberg och Gärtner.

- Charn som en bild av domedagen och vad den innebär.
- Adam och Eva, de första människorna, och Digory och Polly i *Min morbror trollkarlen* som de första människorna i landet Narnia.
- Adam och Evas blygsel inför varandra i relation till den blygsel som Digory och Polly upplever när de skall hoppa ner i en damm.
- Den eviga ungdomens äpple i *Min morbror trollkarlen* och den förbjudna frukten i livets träd mitt i Eden.
- Häxan Jadis i *Min morbror trollkarlen* och ormen i paradiset.
- Edmund och Judas, båda bilder av förrädare.
- Ondskans plats i Narnia respektive Guds skapelseverk

Jag har medvetet valt bort vidare analys av dessa eftersom jag under arbetets gång kommit till slutsatsen att de inte varken stödjer eller motbevisar min frågeställning. Att de visar på hur C.S Lewis, medvetet eller omedvetet, skrivit en ny version av den bibliska berättelsen är i och för sig intressant. Kanske skulle detta kunna vara ett framtida uppsatsområde. Då med alla sju böckerna om Narnia som underlag och fler böcker ur Bibeln. Att det finns värdefull litteratur som tangerar de bibliska berättelserna menar jag är tydligt men att visa på detta ligger i framtiden.

Sammanfattning

C.S.Lewis säger: ”Barnboken är det bästa stilmedlet om man har någonting att säga”. Ett citat som jag tar fasta på i den här uppsatsen. Som blivande präst är jag medveten om problemen att förklara vissa av den kristna kyrkans grundpelare, här behandlar jag treenigheten i relation till att undervisa barn i ett framtida yrke. Forskningen inom barn och ungdomars spiritualitet är på framväxt, böcker med religiösa budskap och ambitioner att lära barn om kristen etik och moral har funnits sedan söndagsskolans införande i Sverige. Vilka är verktygen som går att använda för att förklara även för forskare och teologer svåra begrepp? Finns det möjlighet att möta barnen där de befinner sig? Genom den litteratur och de figurer som de redan känner utanför den kyrkliga sfären ser jag en möjlighet till detta.

I denna kandidatuppsats har jag tagit mig an kanske ett av de större verken inom barnlitteraturen under 1900-talet. Berättelsen om landet Narnia. Min ansats var att se om jag skulle kunna använda mig av Lejonet Aslan som en metafor för de egenskaper som finns i treenigheten. Vid sidan av min primärlitteratur, *Min morbror trollkarlen*, *Häxan och Lejonet*, och *Bibel 2000*, tittar jag på vilken forskning som finns kring myten som verktyg samt religionspedagogiska forskningsrön genom den moderna historien. Det uppstår alltid frågeställningar om vad som är korrekt litteratur och inte rent vetenskapligt. Mitt urval har jag baserat på att resultatet skulle kunna användas både i undervisning om kristendomen i skolan, men framförallt i kyrkans arbete under barntimmar.

Litteratur och källförteckning

Primärlitteratur:

Bibel 2000, Bokförlaget Libris, Örebro, 2001.

Lewis, C.S, *Min morbror trollkarlen*, Bonnier Carlsen, Stockholm, 2011.

Lewis, C.S, *Häxan och lejonet*, Bonnier Carlsen, Stockholm, 2005.

Sekundärlitteratur:

Chadwick, Henry, *Den tidiga kyrkans historia*, Bokförlaget Nya Doxa, Nora, 2005.

Coren, Michael, *C S Lewis – Mannen som skapade Narnia*, Bokförlaget Libris, Örebro.
2005.

Eriksson, LarsOlov och Viberg, Åke, *Gud och det utvalda folket*, Verbum förlag, Stockholm
2009.

Gilbrant, Thoralf (internationell red.), *Illustrerat Bibelllexikon*, ISBN:82-7397-017-5.

Medförfattare, bland andra, Odeberg och Gärtner

Holladay, William L. *A concise Hebrew and Aramaic lexicon of the Old Testament*,
Eerdemans, Holland 1988.

Kartveit, Magnar, *Det Gamle Testamentet*, Det Norske Samlaget, Oslo, 2003.

Lewis, C.S, *Av glädje överfallen*, Bokförlaget Libris, Örebro, 2002.

Mitternacht, Dieter och Runesson, Anders, *Jesus och de första kristna*, Verbum förlag,
Stockholm, 2006.

Patel, Runa och Davidson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund, 2003.

Ying Toijer-Nilsson, *Tro och otro i modern barnlitteratur*, Verbum Förlag, Stockholm 1976.

Ying Toijer-Nilsson, *Fantasins underland: myt och idé i den fantastiska berättelsen*, EFS-
förlag, Stockholm, 1981.

Antologier:

Collins-Mayo, Sylvia och Dandelion, Pink (red.), *Religion and Youth*, Ashgate Publishing Ltd., Burlington, 2010.

David Tacy. "What Spirituality Means to Young Adults", Sylvia Collins-Mayo and Pink Jönsson, Bodil, "Om det sakligas betydelse för lärandet", Mikael Jensen (red.), "*Lärandets grunder-teorier och perspektiv*", Studentlitteratur AB, Lund, 2011.

Artiklar:

Dandenelle, Otto, "*Speech, reason, faith and knowledge in C.S Lewis' Chronicles of Narnia*", <http://cslewis.drzeus.net/papers/narnia.html> (2012-12-10).

King, Don W., "*TheWardrobe as Christian Metaphor*", http://cslewis.drzeus.net/papers/wardrobe_metaphor.html (2012-12-10).